

Kommunikationsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av sjölagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av sjölagen (RP 264/2020 rd): Ärendet har remitterats till kommunikationsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- trafikråd Risto Saari, kommunikationsministeriet
- specialsakkunnig Jukka Siro, justitieministeriet
- dispaschören i Finland Lauri Railas, Dispaschörens byrå
- Legal Manager Tarja Bergvall, Alandia Försäkring
- Maritime Lawyer Tuomas Talvitie, If Skadeförsäkringsbolag Ab
- jurist Amanda Aalto, Finanssiala ry
- sektionschef Tuomas Siirala, FINE Försäkrings- och finansrådgivningen
- arbetsmarknadsjurist Maija Mattila, Rederierna i Finland rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Segling och Båtsport i Finland rf
- Båtbranschens Centralförbund Finnboat rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att sjölagen ändras. Samtidigt ska lagen om utredning av ersättningar genom dispaschör i sjöförsäkringsärende och förordningen om dispaschörsbefattning upphävas. Syftet med propositionen är att revidera bestämmelserna om dispaschören på så sätt att de ska finnas i sjölagen.

Förslaget syftar också till att klarlägga hur de ärenden som lämnas till dispaschören för utredning inleds och hurdan ersättningspraxis som ansluter sig till dem. Till dispaschörens uppgifter ska även höra ersättningsutredningar som upprättas med stöd av sjöförsäkring, utredning av ärenden gällande storleken och fördelningen av redarens ansvarsbelopp i vissa fall, utredning av menings-skiljaktigheter i anknytning till befraktningssavtal om avståndsfrakt samt upprättande av utredningar om gemensamt eller enskilt haveri. I meningskiljaktigheter som gäller båtförsäkring ska

Betänkande KoUB 9/2021 rd

det inte längre förutsätts en ersättningsutredning av dispaschören för att ärendet ska kunna avgöras av domstol, om inte båten används för utövande av näring på samma sätt som ett handelsfartyg. Därtill ska dispaschören med stöd av båtförsäkring ge en ersättningsutredning, om det i båtförsäkringsavtalets villkor har avtalats separat att en ersättningsutredning av dispaschören krävs vid meningsskiljaktighet gällande försäkringstagarens, en annan försäkrad persons och försäkringsgivarens ersättningsskyldighet för en båtskada. I annat fall ska parterna till ett båtförsäkringsavtal dock kunna begära ett expertutlåtande av dispaschören i ett ärenden som gäller båtskada.

Därtill föreslås det ändringar i ersättningspraxis när det gäller dispaschörens utredningar. Även ändringssökandet i dispaschörens avgöranden ska revideras.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 2021.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det finns en vilja att bevara den traditionella dispaschörsinstitutionen, och propositionen baserar sig på principen att dispaschören jämställs med en domare vid tingsrätten, varvid dispaschören även i fortsättningen kan meddela överklagbara avgöranden. Detta förutsätter att dispaschören också måste åläggas de skyldigheter som gäller för tingsdomare.

Utskottet noterar att enligt justitieministeriets uppfattning ska lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar tillämpas på alla delområden av offentligheten vid rättegång i ärenden som behandlas av en dispaschör — i enlighet med den föreslagna 10 § — och inte enbart på offentligheten i avgörandena. Dessa övriga delområden är diarieoffentlighet, således rätten att få information om ärenden som behandlas, handlingars offentlighet och offentlighet vid muntlig förhandling. Därmed motsvarar regleringen om offentlighet i fråga om dispaschören regleringen för de allmänna domstolarna och samtidigt de krav som ställs på rättegångars offentlighet i grundlagen och Europakonventionen.

Vid sakkunnighörandet har utskottet gjorts uppmärksamt på att tvistemål som gäller konsumentbåtförsäkringar i regel faller utanför dispaschörens ersättningsutredning. Utifrån erhållen utredning anser utskottet att det är viktigt att alla har möjlighet att avtala om användning av dispaschör som villkor för sin försäkring.

DETALJMOTIVERING

16 a kap. 3§. Dispaschörens uppgifter. Enligt uppgift fogades bestämmelsen i 2 mom. till propositionen som ett kompromisselement för att man ska kunna få en ersättningsutredning om en skada av dispaschören. Vid sakkunnighörandet har det dock ansetts att momentet avsevärt försämrar båtförarens rättsskydd som försäkringstagare och att rättsskyddet för ägaren till en vanlig båt försämrats och att ekonomiskt resurssvaga båtägare inte har förutsättningar att föra tvistemål till domstol i fortsättningen. Det har ansetts oskäligt att det i lagen tas in en möjlighet att avtalstekniskt skapa en situation där försäkringsgivaren kan diktera försäkringsvillkoren så att försäk-

Betänkande KoUB 9/2021 rd

ringstagaren inte heller i tvistesituationer har rätt att begära en ersättningsutredning av dispaschören.

Enligt sakkunnighörandet har dispaschören hittills ansetts vara den enda opartiska aktören vid en tvist och en aktör som inom skälig tid kan utreda motstridigheter i fråga om konsumenters båtförsäkringar.

Utfrågade sakkunniga har ansett att det moment som föreslås i propositionen inte beaktar försäkringstagarens ställning som svagare avtalspart. Därför anser utskottet att det är viktigt att försäkringsgivaren efter denna lags ikraftträdande är skyldig att underrätta försäkringstagaren eller den försäkrade om möjligheten att i försäkringsavtalet inkludera ett villkor enligt detta moment om att meningsskiljaktigheter avgörs genom en ersättningsutredning av dispaschören.

16 a kap. 5§. Ansökan om ersättningsutredning. Utskottet anser att ansökan om ersättningsutredning alltid ska innehålla en specificerad uppgift om vilken rättslig påföljd sökanden yrkar på. I annat fall kan motparten inte på behörigt sätt svara på sökandens yrkande. Den kan inte bara äventyra motpartens möjligheter att försvara sig, utan också fördröja behandlingen av ärendet och öka parternas rättegångskostnader.

16 a kap. 9§. Ersättning till dispaschören. Vid sakkunnighörandet föreslogs det att termen kaskoförsäkring i 2 mom. ska ersättas med termen annan sjöförsäkring än båtförsäkring och att ansvaret för den som betalar för ersättningsutredningen och utlåtandet ändras. Utskottet konstaterar att ansvaret för betalningen av ersättningsutredningen inte kan åläggas någon annan part än beställaren. Dessutom anser utskottet att den försäkrade eller försäkringstagaren kan åläggas att betala för en ersättningsutredning endast om ansökan har varit uppenbart oggrundad.

Enligt förslaget ska det i 3 mom. föreskrivas att dispaschören i andra ärenden avgör hur ersättningskyldigheten uppdelas mellan sakägarna med beaktande av 21 kap. i rättegångsbalken. Syftet med paragrafen är att de principer om ersättning av rättegångskostnader i tvistemål som framgår av 21 kap. i rättegångsbalken iakttas i tillämpliga delar när frågan om vem av sakägarna som är skyldig att ersätta dispaschörens arvode avgörs. I enlighet med justitieministeriets förslag lägger utskottet till orden ”i tillämpliga delar” i momentet efter orden ”med beaktande”. Detta gör momentet tydligare, eftersom rättegångsbalkens 21 kap. gäller ersättning av rättegångskostnader och där inte föreskrivs om uppdelningen av ersättningskyldigheten när det gäller dispaschörens arvode.

21 kap. 8§. Ändringssökande och verkställighet. Enligt förslaget ska det i 21 kap. 8 § 2 mom. föreskrivas att då ändring söks iakttas bestämmelserna i 30 kap. i rättegångsbalken gällande ändringssökande i ett ärende som hovrätten handlagt i andra instans. På förslag av justitieministeriet ändrar utskottet ”bestämmelserna i 30 kap. i rättegångsbalken gällande” till ”de bestämmelser i 30 kap. i rättegångsbalken som gäller”. Detta gör momentet tydligare, eftersom det i 30 kap. i rättegångsbalken också föreskrivs om sökande av ändring i ett ärende som hovrätten behandlar i första instans.

Övergångsbestämmelsen. Dispaschören har vid sakkunnighörandet framfört att parterna i konsumentbåtförsäkringarna bör garanteras en tillräckligt lång övergångsperiod för att de, om de så

Betänkande KoUB 9/2021 rd

önskar, ska kunna förutsätta ändringar i båtforsäkringsavtalen, om det i meningsskiljaktigheter som gäller konsumentbåtforsäkringar kan förutsättas en ersättningsutredning endast om detta har avtalats i villkoren i försäkringsavtalet. Utskottet har kompletterat övergångsbestämmelsen med en motsvarande formulering.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kommunikationsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 264/2020 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av sjölagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjölagen (674/1994) 21 kap. 14 §,
ändras 9 kap. 9 § 4 mom., 17 kap. 2 §, 7 § 2 mom. och 21 kap. 8 § samt
fogas till lagen ett nytt 16 a kap. som följer:

9 kap.

Allmänna stadganden om ansvarsbegränsning

9 §

Åberopande av rätten till ansvarsbegränsning utan upprättande av begränsningsfond

Om en begränsningsfond inte har upprättats, kan parterna hänskjuta frågan om ansvarsbeloppets storlek och fördelning till avgörande av dispaschör enligt bestämmelserna om dispasch i 17 kap. 7§.

Betänkande KoUB 9/2021 rd

16 a kap.

Dispaschörens uppgifter, beslutsfattande och ersättningar

1 §

Utnämmande av dispaschör

Med tanke på upprättandet av ersättningsutredningar som baserar sig på sjöförsäkring och andra uppgifter enligt 3 § finns det en självständig dispaschörsbefattning som är oberoende av näringsidkare inom sjöfarten och försäkringsbranschen. Dispaschören utnämns av statsrådet.

Behörighetsvillkoret för en dispaschör är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, intyg om behörighet som dispaschör, bra för-tro-lighet i försäkrings- och skadeståndsrätt och de uppgifter som ingår i befattningsbeskrivningen samt kunskaper i finska, svenska och engelska som behövs för uppgiften.

Som dispaschör kan inte utnämnas en person som är i konkurs eller vars handlingsbehörighet har begränsats.

Dispaschören ska sköta sina uppgifter på ett opartiskt och oberoende sätt. På dispaschören tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om skadestånd finns i skadeståndslagen (412/1974).

2 §

Dispaschörens ställföreträdare

Dispaschören har en ställföreträdare, som behandlar och avgör de ärenden i vilka dispaschören är jävig. På dispaschörens ställföreträdare tillämpas vad som föreskrivs om dispaschören.

3 §

Dispaschörens uppgifter

Om inte något annat har överenskommit, ska dispaschören:

- 1) på ansökan av försäkringstagaren, den försäkrade eller försäkringsgivaren upprätta en ersättningsutredning,
- 2) på ansökan av försäkringstagaren, den försäkrade eller försäkringsgivaren upprätta en ersättningsutredning som baserar sig på båt-försäkring, om försäkringen har tar-tecknats för en båt som näringsidkaren använder i kommersiellt syfte,
- 3) på parternas begäran avgöra en fråga gällande storleken och fördelningen av redarens ansvarsbelopp som avses i 9 kap. 9 § 4 mom.,
- 4) på parternas begäran utreda en tvist om avståndsfrakt som avses i 14 kap. 21 § 3 mom. och utfärda ett avgörande om den,
- 5) göra den i 17 kap. 2 § 1 mom. avsedda utredningen och fördelningen av gemensamt haveri,
- 6) göra den i 17 kap. 6 § 3 mom. avsedda utredningen och fördelningen av enskilt haveri, om någon som har del i haveriet kräver detta.

Betänkande KoUB 9/2021 rd

Om försäkringsgivaren och försäkringstagaren har i försäkringsvillkoren avtalat att det vid meningsskiljaktigheter i anknytning till båtförsäkring kan begäras om en ersättningsutredning av dispaschören, ska dispaschören även i detta fall på begäran av försäkringsgivaren, försäkringstagaren eller den försäkrade ge en ersättningsutredning. Försäkringsgivaren ska när denna lag trätt i kraft underrätta försäkringstagaren eller den försäkrade om möjligheten att i försäkringsavtalet inkludera ett villkor enligt detta moment om att meningsskiljaktigheter avgörs genom en ersättningsutredning av dispaschören.

Dispaschören ger på begäran av försäkringsgivaren, försäkringstagaren eller den försäkrade utlåtanden i andra ärenden i anknytning till båtförsäkring än sådana som avses i 1 mom. 2 punkten eller 2 mom.

4 §

Förfarande med ersättningsutredning

Dispaschören upprättar de i 3 § 1 mom. 1 och 2 punkten samt i 2 mom. avsedda ersättningsutredningarna med iakttagande av detta kapitel.

Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, upprättar dispaschören ersättningsutredningen med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om skiljeförfarande (967/1992) om förfarandet vid skiljeförfarande.

5 §

Ansökan om ersättningsutredning

Ett ärende gällande ersättningsutredning inleds genom en ansökan till dispaschören. I ansökan ska ingå:

- 1) sökandens kontaktuppgifter,
- 2) kontaktuppgifter till andra sakägare,
- 3) försäkringsbrevet och -villkoren samt andra handlingar gällande försäkringsavtalet,
- 4) sökandens krav,
- 5) redogörelser som gjorts på basis av försäkringen, fakturor och annat material i anknytning till ärendet som sökanden vill hänvisa till,
- 6) fullmakt.

Ansökan avbryter preskriptionen av den skuld som avses i den i enlighet med 11 § i lagen om preskription av skulder (728/2003).

6 §

Ersättningsutredning

Dispaschören ska upprätta en ersättningsutredning inom 60 dagar från det att dispaschören har fått alla de uppgifter anses vara nödvändiga av sakägarna. Dispaschören kan förlänga den föreskrivna tiden i vittomfattande och svåra ärenden.

I den av dispaschören upprättade ersättningsutredningen ska ingå:

- 1) dagen för givandet av ersättningsutredningen,

Betänkande KoUB 9/2021 rd

- 2) sakägarnas namn,
- 3) redogörelse av sakägarnas krav och svar med motiveringar,
- 4) förteckning över de presenterade bevisen,
- 5) motiveringar,
- 6) tillämpade bestämmelser och rättsnormer,
- 7) ersättningsbeslut samt beslut om ersättande av de utgifter som parterna kräver.

Dispaschören ska underteckna ersättningsutredningen och sända den till sakägarna. Om ändringssökande föreskrivs i 21 kap. 8 §. Till ersättningsutredningen ska fogas anvisningar för sökande av ändring.

7 §

Dispaschörens utlåtande

I begäran om utlåtande till dispaschören i ett ärende som avses 3 § 3 mom. ska ingå:

- 1) kontaktuppgifterna till den som begär om utlåtande,
- 2) kontaktuppgifterna till de övriga parterna,
- 3) försäkringsbrevet och -villkoren samt andra handlingar gällande försäkringsavtalet,
- 4) redogörelse av de frågor som begäran om utlåtande gäller samt de handlingar på basis av vilka det begärs om utlåtande,
- 5) fullmakt.

Dispaschören ger sitt utlåtande efter att ha hört parterna till försäkringsavtalet och den försäkrade och efter att ha satt sig in i det material som parterna presenterat. Dispaschören ska ge sitt utlåtande inom 30 dagar från det att dispaschören har av parterna fått alla de uppgifter som anses vara nödvändiga. Dispaschören kan förlänga den föreskrivna tiden i vittomfattande och svåra ärenden.

I dispaschörens utlåtande ska ingå en redogörelse av fallet som är föremålet för begäran om utlåtande samt den juridiska bedömningen av det inklusive motiveringarna. Dispaschören ska underteckna utlåtandet och sända den till parterna. Utlåtandet binder inte parterna och är inte heller verkställbart. I utlåtandet får ingen ändring sökas.

8 §

Förfarande i andra ärenden

Om förfarandet i 3 § 1 mom. 3–6 punkten avsedda ärenden föreskrivs i 17 kap. 7 §.

Dispaschören ska meddela de avgörande som avses i 3 § 1 mom. 3 och 4 punkten inom tre månader från det att dispaschören har av sakägarna fått alla de uppgifter som anses vara nödvändiga. Dispaschören kan förlänga den föreskrivna tiden i vittomfattande och svåra ärenden.

Betänkande KoUB 9/2021 rd

9 §

Ersättning till dispaschören

Dispaschören fastställer beloppet på den ersättning som betalas för dennes arbete och utgifter i de ärenden som dispaschören behandlat. Ersättningen ska med hänsyn till ärendets omfattning och svårighetsgrad vara rimlig.

Försäkringsgivaren är skyldig att betala dispaschörens ersättning för upprättande av ersättningsutredningar som avses i 3 § 1 mom. 1 och 2 punkten samt 2 mom., såvida inte den försäkrades eller försäkringstagarens ansökan har varit uppenbart ogrundad, och den som begär om utlåtandet för upprättandet av ett utlåtande som avses i 3 § 3 mom. Ersättningen för det i 3 § 1 mom. 5 punkten avsedda verkställandet av utredningen och fördelningen av gemensamt haveri betalas av sakägarna till det gemensamma haveriet solidariskt.

I andra ärende avgör dispaschören hur ersättningskyldigheten uppdelas mellan sakägarna med beaktande i tillämpliga delar av 21 kap. i rättegångsbalken.

Om ändringssökande föreskrivs i 21 kap. 8 §.

10 §

Offentlighet i ärenden som behandlats av dispaschören

I ärenden som behandlats av dispaschören iakttas lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007).

17 kap.

Haveri

2 §

Dispasch och dispaschör

Utredning och fördelning av gemensamt haveri ska, om något annat inte avtalas, göras genom dispasch i det land och på den ort redaren bestämmer. Dispasch uppgörs i Finland av en dispaschör.

7 §

Upprättande av dispasch

Sedan den i kungörelsen förelagda tiden har löpt ut eller om kompletterande handlingar inte har inlämnats efter uppmaning, ska dispaschören utan dröjsmål och senast tre månader därefter på en dag som ges till känna genom anslag på tingsrättens anslagstavla och kungörelse i officiella tidningen, utge dispaschen i två exemplar och försedd med anvisningar om ändringssökande. Dis-

Betänkande KoUB 9/2021 rd

paschören kan förlänga den föreskrivna tiden i vittomfattande och svåra ärenden. Om ändringsökande föreskrivs i 21 kap. 8 §.

21 kap.

Laga domstol och rättegång i sjörättsmål

8 §

Ändringsökande och verkställighet

Ändring i dispaschörens avgörande kan sökas genom besvär vid sjörättsdomstolen. Vid ändringsökande tillämpas vad 25 kap. 12–14, 14 a–14 c och 15–18 § i rättegångsbalken stadgar om ändringsökande i tingsrättens avgörande.

Ändring i sjörättsdomstolens avgörande kan sökas hos högsta domstolen, om högsta domstolen beviljar besvärstillstånd. Då ändring söks iakttas **de** bestämmelserna i 30 kap. i rättegångsbalken **som gäller** ändringsökande i ett ärende som hovrätten handlagt i andra instans.

Dispaschörens avgörande i vilken ingen ändring söktes verkställs såsom en lagakraftvunnen dom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om försäkringstagaren, den försäkrade eller försäkringsgivaren vill att ett gällande båtförsäkringsavtalet ska innehålla ett sådant villkor enligt 16 a kap. 3 § 2 mom. enligt vilket meningsskiljaktigheter som gäller båtförsäkringsavtalet ska avgöras genom en ersättningsutredning av dispaschören, ska parterna komma överens om detta senast den 31 december 2021. (Nytt)

Genom denna lag upphävs lagen om utredning av ersättningar genom dispaschör i sjöförsäkringsärende (10/53) och förordningen om dispaschörsbefattning (121/1936).

Betänkande KoUB 9/2021 rd

Helsingfors 22.4.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Suna Kymäläinen sd
vice ordförande Ari Tornainen cent
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Sandra Bergqvist sv
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Juho Kautto vänst
medlem Jouni Kotiaho saf
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Joonas Könttä cent
medlem Sheikki Laakso saf
medlem Matias Marttinen saml
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Kari Tolvanen saml
medlem Ano Turtiainen at
medlem Paula Werning sd.

Sekreterare var

utskottsråd Mika Boedeker.